בס"ד

פרשת ויצא

1. בראשית (פרשת ויצא) פרק כח פסוק י - טו
(י) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה: (יא) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: (יב) וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: (יג) וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי ה' אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹקֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ: (יד) וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ: (טו) וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ:

2. בראשית (פרשת לך לך) פרק יג פסוק יד - טז
(יד) וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם צָפֹנָה וָנֶגְבָּה וָקֵדְמָה וָיָמָּה: (טו) כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ עַד עוֹלָם: (טז) וְשַׂמְתִּי אֶת זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִם יוּכַל אִישׁ לִמְנוֹת אֶת עֲפַר הָאָרֶץ גַּם זַרְעֲךָ יִמָּנֶה:

3. פסיקתא זוטרתא בראשית (פרשת ויצא) פרק כח פסוק יב
ויחלם והנה סולם מוצב ארצה. דע כי כל חלומות מצינו פתרונם, חוץ מן חלום זה שאין לו פתרון בתורה, ואף על פי שהחלום זה ראשון לכל החלומות, כי מה שנאמר באבימלך אינו חלום שצריך פשר, כי אם הוכחה היתה, שנאמר ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה, וכן אל לבן הארמי וכן בבלעם, וכן בצדיקים שדבר הקדוש ברוך הוא עמהם בחלום הלילה, שנא' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו, אבל החלומות שצריכין פשר דבריהם לשבעה זמנים, וזה ראשון. ושני לו חלום יוסף ונתפשר לו, הבוא נבוא אני ואמך

4. בראשית (פרשת ויצא) פרק כח פסוק טז
(טז) וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי:
רש"י
(טז) ואנכי לא ידעתי - שאילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה:

5. שפת אמת בראשית פרשת ויצא שנה תרלז
במדרש ע"פ ויחלום כמה לך בשרי בארץ ציה כו'. כי יעקב אבינו ע"ה לא הוצרך לחלומות. אך כי הלך לחו"ל ושם לא הי' יכול לראות בהקיץ. לכן נראה לו בחלום. והנה יעקב רצה בזה שיתגלה לו השי"ת גם במקום החושך אשר מוכרח להיות ע"י חלום.

6. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד ב
יעקב תקן תפלת ערבית - שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה,

7. אמרי אמת דברים פרשת ואתחנן שנה תרסו
איתא (שם כו ב) תפלות אבות תקנום וכו' אברהם תקן תפלת שחרית וכו' יעקב תקן תפלת ערבית היינו אפילו בחשכות

8. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק א
וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם:
רש"י
וישא יעקב רגליו - משנתבשר בשורה טובה **שהובטח בשמירה**, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת.

9. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק ב
(ב) וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִוא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר:... (י) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל בַּת לָבָן אֲחִי אִמּוֹ וְאֶת צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיַּשְׁקְ אֶת צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ:
רמב"ן
(ב) וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה - יאריך הכתוב בספור הזה להודיענו **כי קווי ה' יחליפו כח**, ויראתו תתן עוז, כי הנה יעקב אבינו בא מן הדרך והוא עיף, ויגל לבדו האבן אשר היו צריכים אליה כל הרועים, ושלשה עדרי צאן אשר להם רועים רבים ושומרים כלם רובצים עליה אינם יכולים להניעה כלל:

ההבנה הבסיסית להתחיל את העבודה...

10. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יא
(יא) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ:
רש"י
(יא) ויבך - ... דבר אחר לפי שבא בידים ריקניות, אמר אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו. אמר לו מה אעשה לציווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי, והעני חשוב כמת:

11. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יג - יד
(יג) וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ לָבָן אֶת שֵׁמַע יַעֲקֹב בֶּן אֲחֹתוֹ וַיָּרָץ לִקְרָאתוֹ וַיְחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיְבִיאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: (יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים:
רש"י
(יד) אך עצמי ובשרי - מעתה אין לי לאספך הביתה הואיל ואין בידך כלום, אלא מפני קורבה אטפל בך חדש ימים, וכן עשה ואף זו לא לחנם שהיה רועה צאנו:

בס"ד

12. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק טו
(טו) וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי אָחִי אַתָּה וַעֲבַדְתַּנִי חִנָּם הַגִּידָה לִּי מַה מַּשְׂכֻּרְתֶּךָ:
אור החיים
קשה מי אמר לו חנם הוא עובדו, ועוד לו יהיה כדבריו ומה בכך אם עובדו חנם, ואם רצונו לומר שהוא שונא מתנות כן יחיה, הלא מצינו שאוהב הגזל ומכל שכן שיהיה חפץ בניתן לו ברצון: אכן שפתותיו ברור מללו כי לא בא אלא להמעיט שכרו של יעקב, והוא על דרך מה שכתב הרמב"ם שכל שלא התנה הרועה עם בעל הבית יטול שכרו בחלק הפקדון שליש הריוח ובעגלים וסייחים ב' שלישים, לזה חש לבן כי טעמו של יעקב שלא בירר שדעתו ליטול שליש בגדולים וב' שלישים בעגלים וגו' ויחרד הרמאי על הדבר

13. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יח - יט
(יח) וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה: (יט) וַיֹּאמֶר לָבָן טוֹב תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי:

14. חזקוני בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יח
שבע שנים היה לו לומר שנה או שנתיים אלא לא היה בדעתו של יעקב שיתנו לו אשה יפה כרחל בשביל עבודה מועטת ולכך אמר שבע שנים.

15. אור החיים בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יט
אכן מחשבתו הרעה נכרת מתוך דבריו כי נתכוין לרמות לתת לו לאה כמו שעשה אחר כך, ולזה הקדים לדבר אליו כדברים האלה, וזה הוא שיעור דבריו טוב תתי אותה לך אמר לשון מתנה לשלול כי אין זה מכר לומר לו לבסוף הן אותה קניתי ממך כמו שכן אמר הלא ברחל וגו' וכמו שאבאר שם בעזרת ה', וחש שיבין יעקב שבתורת מתנה מוחלטת הוא נותנה ולבסוף יבא עליו בטענת הבה שכר שבע שנים שעבד, לזה אמר כי העבודה שעובד עמו תהיה בעד מה שבוחר בו יותר מאיש אחר,

16. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק כה - כח
(כה) וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה הִוא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל לָבָן מַה זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל עָבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רִמִּיתָנִי: (כו) וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצָּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה: (כז) מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גַּם אֶת זֹאת בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת: (כח) וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיְמַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וַיִּתֶּן לוֹ אֶת רָחֵל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה:

17. פסיקתא זוטרתא בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק כח - כט
כח) ויעש יעקב כן. לא רצה לשנות ממנהג המקום:

18. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק ל
(ל) וַיָּבֹא גַּם אֶל רָחֵל וַיֶּאֱהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת:
רש"י
הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה, ואף על פי שברמאות בא עליו:

19. שפתי חכמים בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק ל אות ח
דייק מדכתיב אחרות דיתור הוא, אי נמי מדכתיב עוד, משמע עוד אחרות הדומות לראשונות, מה הראשונות באמונה דהא עדיין לא רמאו, אף האחרונות באמונה אף על פי שרמאו וק"ל:

20. בראשית (פרשת ויצא) פרק ל פסוק א
(א) וַתֵּרֶא רָחֵל כִּי לֹא יָלְדָה לְיַעֲקֹב וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הָבָה לִּי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי:

21. פנים יפות בראשית (פרשת ויצא) פרק ל פסוק א
י"ל דרצונה של רחל היה כיון דכבר עברו ז' שנים שהתחייב עצמו לעבוד ברחל וקידושי לאה בטעות היו, א"כ מה שלא רצה ליתן לו את רחל עד שיעבוד עמו ז' שנים אחרות היה שלא כדין והיה יכול לעלות לא"י ולברוח מלבן, כיון שהעבודה לאחר ז' שנים היה שלא כדין, וכיון דקי"ל [יבמות סד א] בשהה עשר שנים ולא ילדה, שאם היה בח"ל ואח"כ עלה אין ישיבת ח"ל עולה מן המנין, דחטא ישיבת ח"ל גרם לו וסברה שמפני חטא זה הוא מניעת לידתה, ואם יברח ויעלה לא"י תוליד, ועוד טענה שכיון שהוא שלא כדין הוא מאחר נדרו, כמו שאמר לו השי"ת [לקמן לא, יג] אנכי האל בית אל וגו' אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא וגו', וכיון דקי"ל [שבת לב ב] בעון נדרים אשתו של אדם מתה, לכך אמרה לו ואם אין וגו', ובאמת יעקב לא היה יכול לברוח בעבור השלמת ז' שנים בשביל לאה

22. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק ל - לא
(ל) וַיָּבֹא גַּם אֶל רָחֵל **וַיֶּאֱהַב גַּם** אֶת רָחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת: (לא) וַיַּרְא ה' **כִּי שְׂנוּאָה** לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ וְרָחֵל עֲקָרָה:
רד"ק
(ל) ויאהב גם את רחל מלאה - להודיע כי גם לאה אהב, אף על פי שלא בחר בה מתחלה לאשה, כיון שנשאה לו אף על פי שלא היה בכוונה, אהבה כמו שאדם אהב אשתו, אבל יותר אהב רחל:
(לא) וירא ה' כי שנואה לאה - לא היה יעקב שונא אותה, אבל היה אוהב אותה, אלא לפי שהיה אוהב את רחל יותר מלאה קרא לאה שנואה, כלומר כנגד אהבתה של רחל היתה שנואה, וכן האחת אהובה והאחת שנואה (דברים כ"א ט"ו) ולפי שהית' עלובה בעיניה שלא היתה אהובה כאחותה ראה ה' בעניה ויפתח את רחמה

בס"ד

23. בראשית (פרשת ויצא) פרק ל פסוק טז
(טז) וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא:
העמק דבר
כי שכר שכרתיך. הלשון מלמדנו שיעקב התנהג בעונתו לא לתענוג ח"ו אלא כמשועבד לנשיו, ועתה הוא משועבד לרחל, ואמרה כי שכרה אותו מרחל על אותה עונה:

24. איוב פרק א פסוק כא
וַיֹּאמֶר עָרֹם יָצָאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה ה' נָתַן וַה' לָקָח יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ:
מצודת דוד
(כא) ערום וגו' - ר"ל כמו שיצאתי מבטן אמי ערום מבלי עושר כן אשוב אל הקבר זולתם וכאומר מה לי להתרעם על אבדן הבנים והעושר הלא לא נולדו עמי ואשוב א"כ כמו שנולדתי ולתוספות ביאור אמר הלא ה' נתן לי והוא לקח את שלו ומה לי להתרעם עליו:

25. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק יד
כשמת בנו של רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לנחמו נכנס רבי אליעזר וישב לפניו ואמר ליה רבי רצונך אומר דבר אחד לפניך. אמר לו אמור. אמר לו אדם הראשון היה לו בן ומת וקבל עליו תנחומין ... אף אתה קבל תנחומין. אמר לו לא די לי שאני מצטער בעצמי אלא הזכרת לי צערו של אדם הראשון. נכנס רבי יהושע ואמר לו רצונך אומר דבר אחד לפניך. אמר לו אמור. אמר לו איוב היו לו בנים ובנות ומתו כולם ביום אחד וקבל עליהם תנחומין אף אתה קבל תנחומין.... אמר לו לא די לי שאני מצטער בעצמי אלא שהזכרת לי צערו של איוב. ...נכנס רבי אלעזר בן ערך כיון שראהו אמר לשמשו טול כלי ולך אחרי לבית המרחץ לפי שאדם גדול הוא ואיני יכול לעמוד בו. נכנס וישב לפניו ואמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהפקיד אצלו המלך פקדון. בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואומר אוי לי אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום. אף אתה רבי היה לך בן קרא תורה מקרא נביאים וכתובים משנה הלכות ואגדות ונפטר מן העולם בלא חטא ויש לקבל עליך תנחומין כשהחזרת פקדונך שלם. אמר לו רבי אלעזר בני נחמתני כדרך שבני אדם מנחמין.

26. ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסד
מעשה היה בר' מאיר שהיה יושב במנחה בשבת ודורש ומתו שני בניו, מה עשתה אמן הניחה שניהם על המטה ופירשה סדין עליהם, במוצאי שבת בא רבי מאיר מבית המדרש אמר לה היכן שני בני אמרה לו לבית המדרש הלכו, אמרו לה צפיתי בבית המדרש ולא ראיתים, נתנה לו הכוס של הבדלה והבדיל וחזר, ואמר לה היכן שני בני אמרה לו פעמים שהלכו למקום פלוני ועכשו הם באים, הקריבה לפניו לאכול, לאחר שאכל אמרה לו רבי שאלה יש לי לשאול, א"ל אמרי שאלתך, אמר לו רבי קודם היום בא אחד ונתן לי פקדון ועכשו בא ליטול אחזיר לו או לאו, אמר לה בתי מי שיש לו פקדון אינו צריך להחזיר לרבו, אמרה לו חוץ מדעתך לא הייתי מחזרת אותו, מה עשתה תפשה אותו בידו והעלהו לחדר והקריבה אותו למטה, נטלה הסדין מעליהם וראה שניהם מתים מונחים על המטה, התחיל בוכה ואומר בני בני רבי רבי, בני בדרך ארץ ורבי שהיו מאירין עיני בתורתן, באותה שעה אמרה ליה רבי לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר פקדון לרבו, כך ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך, א"ר חנינא בדבר זה נחמתו ונתישבה דעתו לכך נאמר אשת חיל מי ימצא

יעקב אבינו חוזר על פכים קטנים

27. תלמוד בבלי מסכת חולין דף צא עמוד א
אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פכין קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה - לפי שאין פושטין ידיהן בגזל.

28. דעת תורה בראשית עמוד רד
הנה יש כאן ענין של שמירת נכסים מאיבודם, ולא יאמר האדם מה אדאג על רכושי, וגם מה שוה לי מטבע אחת, לא כן הוא, כי אחרי שהבורא עולם נתן לו, הנה מתנתו ית' עליו לשמור

29. בראשית (פרשת ויצא) פרק לא פסוק מג - מו
(מג) וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי וְהַצֹּאן צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לִי הוּא וְלִבְנֹתַי מֶה אֶעֱשֶׂה לָאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יָלָדוּ: ... (מו) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לִקְטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ גָל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל הַגָּל:

30. בראשית (פרשת וישלח) פרק לג פסוק ה, יא
(ה) וַיִּשָּׂא אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַנָּשִׁים וְאֶת הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה לָךְ וַיֹּאמַר הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹקִים אֶת עַבְדֶּךָ: (יא) קַח נָא אֶת בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָאת לָךְ כִּי חַנַּנִי אֱלֹקִים וְכִי יֶשׁ לִי כֹּל וַיִּפְצַר בּוֹ וַיִּקָּח:

סיכום:
יעקב יוצא למסע ארוך, המסע מלווה בעליות וירידות. המסר שיעקב מקבל בתחילת המסע שהקב"ה איתו גם בעליות וגם בירידות. כדי לחיות את המסר הזה יעקב מסגל לעצמו עמדה נפשית שאף אחד לא חייב לו כלום. ככל שאדם יעצים את התודעה שלא חייבים לו הוא יצור בסיס רחב להרגיש קירבת אלוקים אמיתית שכל מה שיש לו כאן בעולם הכל הוא בבחינת פקדון וחובתו לשמור על הפקדון וכשבעל הפקדון לוקח את הפקדון לא נעשה לו שום עוול.
שבת שלום ומבורך